

Almanah omladiny československé

Ročník druhý

(Sestavitelé: Ant. Čapek a Jos. Dürich. Nakladatel: I. L. Kober)

Výsledek prvního ročníku Ruchu přiměl omladinu naši, aby pokračovala u výročních takých sbornících prací poetických. Mezi mládeží je jak známo duševní ruch vždy nejúčinnější, poetická produktivnost kvantitativně vždy největší. Třeba by velmi mnohý později, vystoupiv z kruhu mladých soudruhů, zároveň ihned odložil péro na věčný již odpočinek, pokud je v kruhu tom, pomáhá vesele v chóru, že to ze všech stran zní a šveholí jako v lesině za jara. A písně i básně ty hravě zplozené netrpí v úkrytu psacího stolku, mladý poeta, třeba by se k tomu nepřiznal, přec jen nerád sdílí osud slavíka „pějícího hluché noci“, on chce být slyšán, rozbolestnit neb rozjasnit jiné s sebou. Časopisy české nemají dostatek místa na otištění *všech* produktů básnických, omladina sobě zřídila tedy výroční svůj sborník. Hmotný výsledek potěšitelně svědčí, že obecenstvo dovede ocenit duševního ruchu, a my přejeme, aby sborníky ty po dlouhou řadu let byly pravidelným zjevem na chudém obzoru českého písemnictví.

Vítáme Ruch. Nebudem srovnávat druhý ročník s prvním, snad bychom v některém ohledu ublížili pozdějšímu už proto, že nemá právě té nahodilé výhody býti „prvním“, veskrz nám novým. Poměrně nás zajímá i to, co o sobě slabšího v ročníku druhém; jeť rozhodně zas lepšími věcmi dána dostatečná protiváha a pak těší i básnička slabší zřejmým svým mladistvým nadšením, upřímným citem a ideální vůlí. V *plastičnosti*, vlastnosti to každému uměleckému dílu rozhodně potřebné, neučiněno sice zvláštních pokroků, avšak lyrická forma daří se skoro všem velmi pěkně, verš je vesměs plynňý a zvučný, svědčící, že jsme dosáhli již modernější poetické mluvy. Obsah je většinou

„časový“ a „mladý“. Odpovídajíc době horuje mnohá báseň v uvědomělosti národní, povznášející se nad těsný obzor kmenových zvláštností, v lásce k upící vlasti a zlaté svobodě — našli jsme v nich vesměs oheň a žár, třeba ne právě novou myšlénku. Nebo odpovídajíc věku zanáší se láskou. A v tom ohledu jsou zde as veškeré žánry zastoupeny, od lásky „nešťastné“, která je skoro ještě vábivější než ta šťastná, až k oné, neuvědoměle vylhané reflexi, která sobě libuje v chladnosti a vtipu.

Nebudem také probírat číslo za číslem a poetu za poetou. Neposloužili bychom svými poznámkami všude stejně, musít se i neobjektivnější čtenář přiznat, že také jeho naladění není vždy stejné. Náhle vzbudí ozvěnu píseň, které jsme sobě dříve ani nepovšimli. Zastavíme-li se tedy zde onde u práce jednotlivé, jmenujem-li to či ono jméno, děje se na povzbuzení obecenstva, jemuž podáváme tím charakteristickou ukázkou, nikoli ale právě na újmu jmen jiných.

Mezi pěvci je tu i několik pěvkyně, a to velmi šťastných. *Eliška Krásnohorská*, jež jest v jistém ohledu poetické unikum v literatuře naší, vždy svoje a vždy unášející, *Berta Mühlsteinova*, jejíž písně dýší hluboký, melancholický cit, *Antonie Hoffmannova*, *Jana Hradecká*, jež se zvláště šťastně uvádí básní „Můj chrám“, a *Albína Dvořáková*, jejíž básně jsou pravý kaleidoskop poetických dojmů. Bohatý vnitřní cit její nachází obyčejně formu co nejjednodušší, kdežto zase jiné verše svědčí, že mladý duch chvěje se ještě v dojmech poesí cizích. Báseň „Zahleděla“ je na příklad význačna jednoduchostí svou:

*Zahleděla jsem se v obraz toho,
jemuž pro mne rovno v světě není;
zahleděla jsem se dlouho, dlouho —
krasším byl mi v každém okamžení.*

*Zakalila mlha oko moje
zatemnila jiskru jeho žhavu,*

*bohatá pak, trpká slza těžce
padla na tu krásnou, drahou hlavu.*

Rovněž jednoduchostí svou jímající je Čiperova:

*Chudá je ta láska moje,
jak ta jabloň v širém poli: —
trochu oko pozapláče,
trochu srdce pozabolí;
trochu slunko pozasvitne,
pak zas soumrak v nebe táhne,
kapka těchy v srdce kane,
které mořem touhy prahne.
Chudá je ta láska moje,
jak ta jabloň v širém poli —
umře! — nikdo nezapláče —
nikoho to nezabolí. —*

„Hrad nad mořem“ Jaroslava Golla a „Jízda k nevěstě“ Miroslava Krajiníka vynikají elegantní svou romanciérskou formou. Ježkův „Kolovrátkář“ šťastně našel novou formu pro starý žal, Wünschovo „Na rozcestí“ má hravý důmysl a „Dalibor“ Václava Šolce onen přídech původnosti, jenž jest údělem vyvolených, — Šolc je „poeta natus“. Zvláštní půvab mají pro nás ale práce Josefa Sládka. Jsouť pozdravem z oněch krajů zaokeánských, k jichž svobodě naše srdce stůně. Sládek již po delší čas žije v Americe. České jeho srdce rovnou měrou lne k volnosti velkého národa, jako je přístupno elegickým dojmům z poroby kmenů národem tím potlačených, a mezi těmi hned nadšenými, hned soucitnými zvuky zní stesk po domovině jako vzdech k smrti stísněného. Sládek vnesl nové motivy do poetické literatury naší, už za to musíme být Ruchu vděční.

NÁRODNÍ LISTY 16. března 1870

Z NYNĚJŠÍ ČASOVÉ LITERATURY
VELKONĚMECKÉ

△

Prusové teď nadávají Francouzům a Francouzi Prusům a člověk nemůže říct, že by to nebylo v pořádku — prozatím. Až bude po vojně, bude se moci sesumovat, kdo se má stydět za hrubost větší. Známe lehkou satiru a vždy elegantní vtip Francouzů a známe také hrubou vypínavost Prusů; těmto jsme nyní pořád ještě na stopě a víme dle úkazů časové jich literatury, že vypínavost se v plodech těch opět a opět osvědčuje, — o Francouzích ale víme nyní méně a nemůžem tvrdit, že elegance jich opustila.

Literatura německá nyní dřímá, oznamované dříve spisy nevycházejí, zato „odbor časový“ kvete. *Denně vycházející Kriegs-Zeitung* chlubí se již velkými tisíci odběratelů a G. von Glasenapp již oznámil list konkurující, taktéž denně vydávaný. *Wacht am Rhein* (Spamer v Lipsku) nazývá se časopis příležitostně vycházející, jen o vojně jednající a ilustrovaný. Karel Minde vydává *Illustrierte Kriegszeitung*, Lipské ilustrované noviny mají ilustrovanou týdenní přílohu atd. Ještě nejsou s ničím v koncích a už oznamují kritické i nekritické *dějiny* nynější války, ano leckterého spisu toho vyšlo již několik sešitů. *Der deutsche Krieg gegen Frankreich im Jahre 1870*, *Die neuesten Weltereignisse 1870 oder Der große Kampf der deutschen Nation gegen Frankreich*, *Geschichte des deutsch-französischen Krieges*, *Illustrierte Kriegschronik*, *Der Krieg am Rhein*, *Militärisch-politische Betrachtung des Krieges von —*, *Die Bluttauf der deutschen Einheit*, *Der Franzosenkrieg 1870 oder Deutschlands Feuerprobe*, *Deutschlands Krieg und Sieg im Jahre 1870* a padesát jiných.

Nynější vojna už se rozprádá v *románech a novelách* sešitových, psaných dle pokroku událostí, jako: *Der rothe Husar oder Das Gespenst von St. Helena*, *Napoleon III. der entlarvte Verräther und bluttriefende Tyrann*, *Das schwarze Buch von Frankreich*, *Die Bismarck-Novelle*, *Victora Hugona* známý spis *Napoleon le Petit* oznamují v nových překladech, ano i známý „starý bavorský ovčák Tomáš“ musí vydávat „nová proroctví o úpadu Francie a viktorii německé“ — „ein Büchlein der Zukunft“. Rovněž květe německé *písničkářství*: *Der Deutschen Heldenkampf in Wort und Lied*, *Kriegs- und Vaterlandslieder*, *Kriegslieder gegen die Wälschen*, *Sammlung der deutschen Kriegs- und Volkslieder des Jahres 1870* atp.

Nejčtetnější a nejpestřejší jsou ovšem spisky a písně *humoristické, satirické* a prostě *nadávkové*, vydané pseudonymně nebo i pyšně s podpisem úplným. *Napoleon* ovšem dostává nejvíc, pak „Lulu“, jeho synáček, pak „diese Eugenie“. Poděkování se Napoleona III., postaveného před tribunál kasačního dvoru, a jeho rozloučení se s národem — Parodie na proklamaci Napoleonovu („Co sobě Louis přitom byl vlastně myslel“) — První Schreibebrief koželuha Augusta Kulicke v Berlíně francouzskému císaři v Paříži — Ludvíčkova cesta do pekel čili Hat ihn schon! („nejnovější píseň ponocných“) — Satan a drahý jeho synáček — Hurrah drauf los! („Jetzt Mann für Mann, treibt dem Louis die Krone an; den Rhein hätt' er gerne genommen, aber Prügel wird er bekommen“) — Korunní princ a maršál („Ein kriegerisch Schelmliedlein“) — Louis kulometák — Jak sobě Strousberg koupil Louisa — On, Ona a Ono — Luiken, nu' freue Dir, die Berliner kommen — Zündnadle (Sešit 4: „Mach' ma hohn's Vortrag“, „Panna (!) z Orleansu r. 70.“ atd) — Operace jehlovkou vykonaná na Napoleonu. Tragikomická scéna v Tuilleriích. — Pád tyrana čili Napoleonovy poslední okamžiky. Volné scény dle Shakespearova Richarda III. — Mažte je na chassepot čili On, Ona, Ono, Plon-Plon, Ollivier, Gramont — Louis co zajatec — Napoleon co žhář (spisek, v němž se dokazuje,

že Německo nebude mít pokoje, pokud nepověsí (!) Napoleona) atd. atd.

Národu francouzskému domlouvají tímtež způsobem „šetrným“. Zvláště „slušně“ se podařilo spisu „Antoinetta táhne s vojem amazonek na Berlín. Tuze důležité a pikantní čtení pro všechny mobilní mládence. Od Casanovy mladšího“. Samo nakladatelstvo praví, že spis ten „zavazuje již o hranice neslušnosti“. Kdož ale, čta nyní, jak Prusové bezbranné sedláky ve Francii věší, jak zastřelují každého, kdož jim nemůže dodat potravin, aniž by se jen o pohřbení mrtvoly postarali, jak činí násilí ženám i dívkám, neustrnul, když dostane do rukou drzý spis *Krvavé ukrutnosti francouzské armády čili Hyény na bojišti*. A kdož by sobě nevzpomněl, jak utrhačně a rovněž lživě také r. 1866 chtěli Prusové poctivý a dobrý lid náš český nařknout před světem z „hyénství“ podobného!

Hudebníci závodí se spisovateli. Už mají *Weißenburger Sturmmarsch*, *Wörther Siegesmarsch*, *Saarbrücker Siegesmarsch*, *Rheinliedmarsch*, *Borussiamarsch*, *Deutscher Kriegsmarsch*, *Vaterländischer Marsch*, *Wilhelmsmarsch*, *Vorwärts-*, *Coburger-*, *Torgauer-*, *Hohenfriedberger-*, *Mollwitzer-*, *Banner-*, *Steinmetzmarsch*, pochod *Über's Rhein*, *Zum Rhein*, *über'n Rhein*, *Auf nach Paris!*, asi deset pochodů nazvaných *Wacht am Rhein*, pak *Schnellfeuergalopp*, a již na dvacet pochodů nazvaných *směle Pariser Einzungsmarsch*.

Kresby, jednotlivé obrazy a karikatury jdou již do nesčíslna. *Lulu pokřtěn ohněm*, *Císař co žebrák*, *Napoleon et famille s kolovrátkem*, *Napoleon na psu* — *Purgirmittel gegen Länderschwindel*, *Napoleon in fünf Situationen zum Klappen*, *Vergnügungszug nach Cayenne*, *Le Boeuf*, *Stößt er? Nein, er stößt nicht!*, *Lude der Kugelspritzer und sein Sohn Lulu, der unerschrockene*, *Porträt eines Vielgenannten mit dem Motto „Nu woll'n wir mal Loui'n die Jacke verhauen“* atd. atd. Po každé bitvě, ano každé jen trochu větší udalosti vyjde hned velké „věrné“ vyobrazení, ano nakladatelstvo Humburgovo v Berlíně ozna-

mujíc román Napoleon III., krvelačný císař Francouzů, čili Vítězství udatných Němců, jenž prý vyjde v 25 sešitech, již slibuje co prémii velký obraz *Vtrhnutí udatné armády německé do Paříže*. Je to „národní uvědomělost“.

NÁRODNÍ LISTY 30. srpna 1870

Přiznávám se, že těžko, velmi těžko mi psát tento nekrolog. Za posledního desetiletí nám smrt zasadila tolik ran, že při nové ráně nemáme více slov, jako nemívají více slz, kohož stíhá neštěstí za neštěstím. V našem národě cítí se úmrtí vynikajícího muže zcela jinak než jinde, potřebujem ho více, známe ho také líp. My nepochováváme mrtvých svých ven mimo českou osadu, my jako pietyplný mohamedán vykopeme hrob hned vedle svého domu, uložíme ho v zahrádce srdce svého. Jsme národem ještě dost mladým a dosti jednomyslným, než abychom se nepovažovali za rodinu jednu jedinou. A on, Erben, byl tak cele náš, každou myšlenkou svou, každým tlukem srdce! On z naší rodiny vyrostl, byl jejím květem, jejím ovocem, její chloubou, jejím služebníkem! Na tutéž půdu, kde jeho kolébka stála, stavíme máry s rakví jeho.

Rakev poety! Pokryta květy, jako jeho hrob ozářen jasem růžovým. Z jeho vlastního srdce vykvetly ty živé květy a rozžehla se ta zář. Erben byl poetou v nejpravějším slova smyslu, v onom smyslu, jemuž se rozumí po světě celém. Až přijde ostatní svět k plnému poznání českého národa, až donucen či dobrovolně vřadí nás mezi ostatní živé národy, bude Erbenovo jméno vřaděno skvít se v literatuře světové. To činí, že poetů v lidstvu je jako divokých květů po kraji, málo ale poetů umělců. Erben byl poeta a umělec antického klidu! Erben nebyl lyrikem ani subjektivním ani reflexivním, on byl tvůrcem objektivním, jeho význam vrcholí se v epice. Jako by sama sebe zalhával, osobnost svou osobnosti národní obětovně podřizoval, nikdy nečteme, co jeho srdce rmoutí či blaží, nikdy necítíme, co jeho mysl rozrývá či povznáší, nikde nevidíme osobnost

Erbenovu vynikat co nadšeného či bolem zchváceného či tiše blaženého *člověka* Erbena, ovšem ale s úchvatnou silou před nás předstupuje osobnost Erbena *umělce*. Erbenovy myšlenky byly jaksi upjaty na myšlenky národa celého, jeho srdce jako by jinak nebylo ani dovedlo tlouct než zároveň se srdcem celého českého lidu. Erben naslouchal, co lid sobě vypravuje, on bral výtvořiny fantazie lidu našeho, přibral zcela roucho, v jaké lid ty své fantazie mluvou šatí, a vytvořil z toho plod umělecký, tak dokonalý, že nejen výtky, ba ani nejmenší pochybnosti v kterékoliv své částce nepřipouští. Erben je básníkem naším *nejčestějším*. Kdyby celý národ náš byl co hotový umělec jal se zpracovat pověsti své, jinak nemohl básnit Polednici, jinak ne Vrbu než Erben. V Erbenových baladách verš co verš nelze sobě vůbec ani jinak, čestěji a umělečtěji zároveň myslet. Kdykoliv jsem bral do ruky naše písně národní, vydané taktéž Erbenem, ani jsem nepocítil, jak národní epika naproti převážné lyrice je chuda, jak skrovně vypadá oddíl „balad národních“ naproti ostatnímu, — mněť připadalo, že Erbenova Kytice celá patří sem. Ona umělecká dokonalost staví Erbena na Olymp literatury světové, ta jeho českost je literatuře světové obohacením.

Erben vydal Kytici — a dost! Ne jako Voltaire svazků sedmdesát, jako Horác jeden jediný. Můžem tím snáz celé to bohatství nosit při sobě. Bývá-li v novějším básnířství celý svazek duševně lacinější než „pár rukaviček“, u Erbena je verš co verš samé zlato ryzé. Malým kusem zlata vyzlatíš celý dům, malou knížkou svou vyzlatil nám chrám českého života. Dobře se pamatuju, s jak zbožným pocitem nesl jsem si Kytici z knihkupeckého krámu, — bylť jsem se až zachvěl, když prodavač mně ji byl podal co majetek můj.

Erben byl poetou národa, nikoliv strany nějaké či doby. Jeho Pegasus nebyl na štěstí nikdy nucen, aby sobě byl přál raději býti už od počátku dobrým jen tahounem. Také by toho byl nikdy nedovedl. „Pravý básník nemůže se *vždy* na minutu dostavit, kdy pošta odjíždí. Často uslyší

výtku, že zameškal poslední zvonění a že jeho století, zaobalené v nejnovější mokré časopisy, právě odjelo o štaci dál...“ „Hoří-li plamen posvátný na oltáři tvého srdce a ty dovolíš, aby vítr volně zalehl: zalehne a odnese vzduchem i uhel a popel.“ — Povznešen nad dobu má poeta rázu Erbenova význam pro všechny doby, nemíchaje se do politiky pomáhá národu svému přece k vítězství — „světová poezie je světové smíření“, jakž Rückert krásně praví.

Co psal Erben historického, filologického atp., nemůže mně zde připadnout, nejsem také kompetentním, abych o tom pronesl vůbec platný soud. Mne mimo Kytici nejvíc zajímá Erbenovo „věčné jinošství“, jaké se mu zachovalo u pěstování pověstí národních. Pracoval na mythologii slovanské, že jí nedopracoval, nenahradí nám snad celé století. Když Erben vypravoval pověst národní, bývalo to nejrozkošnější epos v próze. Jak filosoficky dovedl vniknout do jich poetického obsahu, jak poeticky dovedl vypravovat jich filosofii! Praví-li kdosi, že „filosofii jeví se božství v lidskosti, poezií lidskost v božství“ — u Erbena obé zjevení se spojovalo skvěle. Erben filosof skutečně myšlenkou veden našel vždy cit, Erben poeta vždy se neomylně docítil, kdeže je myšlenka.

Erbenova památka mohla by teprv vyhynout v národě, kdyby v něm vymřel všecken cit a vyhasly všechny myšlenky. Jeho památka je věčná!

NÁRODNÍ LISTY 22. listopadu 1870